

विद्युत् संकल्पना (Insulation)

गांधीजी हे लही आर्थिक संकल्पना संकल्पना आहे. गांधीजीचा विचाराने या संकल्पनेने विशेष महत्त्व आहे. देशात वाढलेली विधमता कमी करण्यासाठी या संकल्पनेचा आधार घेना येईल. गांधीजीचा या विचाराने नैतिकतेचा समावेश आहे. कारण सामाजिक क्विटा आर्थिक समवेतता परिवर्तनाची आवश्यकता असले आणि तीही अहिंसेच्या मार्गाने करता येऊ शकते. परंतु समाजपरिवर्तनाची अहिंसेच्या मार्गाने करणे हे अव्यवहार्य क्विटा वांछी ^{असेल} विचारातील पुढेकारणा म्हणून सेवोद्यमे जाले.

गांधीजीच्या या संकल्पनेत धानजीमानमता क्विटा संपत्ती हळू हळू समाजाची कधी कडला येईल या लक्ष्याने विवेचना असू शकते. गांधीजीच्या मते, धानजी संपत्तीमुळे समाजात विधमता वाढील लागून शोषण उदारास एक वर्ग समाजात निर्माण होणे आणि हिंसाही निर्माण होणे. समाजातील संपत्तीधारक आडवळकार संजामदाकर यांच्या आर्थिक हिसरीकधाना जेव्हा जेव्हा धोका निर्माण होणे तेव्हा हिंसा निर्माण होत असेल. म्हणून गांधीजीच्या मते ही संपत्ती अहिंसेच्या मार्गाने समाजाची कमी जाणे. परंतु या गांधीशा मार्कसाद मान्य नाही कारण मार्कसादात प्रसंगी हिंसेला खोजान आहे. गांधीशा व. अफिकेन म्हणतात व्यापायी, श्र. श्रिती लोका वृद्धांगि वी वर्ग, लामिनाई, कामगार या लक्षाची समुल अघाडी उधडणी. व लेखे चढवून निर्माण केणी. व अहिंसेच्या मार्गाने दिनेनेचा या लक्ष्यात यांनी यथाही मिळवणे. आत्तात. जामिनाद आध्यानदाद शेतकरी कामगार हे एकच राडूने धटक आहेत पण त्यांचे हिमलेबंध निम आहेत. त्यामळे समाजात निर्माण होणाऱ्या कमानस हिसरक जघावदार आहेत. यामुळे समाजातील पिढवक व शोषण

दरम्यान गांधीजी विद्यार्थीना चंपारण्य शेतकऱ्यांजें व अहमद-
 आदमशाही कामगारांजें वाटे उबारलें.

गांधीजीया मते, भारतीय स्वातंत्र्य चळवळींत
 सर्व समाजवर्गकांनी भाग घ्यावे. परंतु त्यांचा सहभाग वाढविण्याकित
 त्यांच्या दैन्य आनी दारिद्र्य दूर करणे आवश्यक आहे.
 एन्ट्रिप्रायझर स्वातंत्र्य चळवळींत गांधीवादाप्रमाणे कामगारवर्गचे
 बरेचक बाबी गांधीजीं आदिंनीच्या मानांत ~~समजात~~ ^{समजात} घुमती हो
 धेतलीं गांधीजीया मते. कामगारवादा, गांधीवादा, कामगार
 मंचांत हळूच परिवर्तन करणे आवश्यक आहे. गांधीजीया
 विचारांचो केव्हांचिदें नेटमीत भवुल्याच राखीना भारतभूयुक्त
 उत्पादनाची साधने त्यळींचो अखणे पाहिजे. त्यांत दूरदुर्गोपा-
 लून समाजवादही मान्य गांथी. राष्ट्रीयकळणामुळे सत्तेच्या
 आधीकालचे, राजाक्रिये व आर्थिक आधीकारणे केंद्रीकरण
 मंडो आहे.

व्यक्ती व संस्थेच्या
 संपत्तीच्या
 धारणेन

आत्मको व्यक्तीदोही अबावीत जात शकूदोही
 मलावे. ^{संपत्तीची} गांधीजी विवेकानंद संपत्तीना किंवा वेचल
 वृत्ती म्हणतात. विवेकानंद संपत्तीचे उगम ~~संपत्ती~~ हा
 पुरातन धर्मोत आर्त जगालीन सर्व वस्तुवट हे
 प्रभूत प्रभुत्वच्या आधीकार आहे. काळ मालक प्रभुत्वाने
 सि मिश्रण केल्या मारुन. मानलाला फक्त उपजीविकेच्या
 आधीकार आहे. " अथौ मा धर्माची मान्यता आहे म्हण
 या संपत्तीचा वापर ~~अकारिणी~~ ^{अकारिणी} करणे पाव आहे. संपत्ती
 वापर समाजांत ^{वेचणी} गुणा गावा.

म्हणुन या दोही प्रकारच्या व्यक्तींचे
 दोन वाट्यासाठी गांधीजी जातीन ~~संपत्ती~~ विवेकानंद
 मध्यममार्ग स्वीकारला. ~~समजात~~ संपत्तीचा वापर हा
 मानात धर्माच्या विवेकासाठी लावा अथौ याविचारानी

धातना आहे. संपत्ती ही समाजाची असल्यामुळे व्यक्तीला क कुणाचीही मालकी असू नये. तर समितीची केवळ ही संपत्ती विवरणाने. यांभाळव्याचे कार्य करावे. संपत्तीचा गैरवापर होणार नाही याची खबरदारी विद्यवस्तोनी घ्यावी. संपत्तीचा वापर गरिबोशाही करा. ग्रांथीच्या मते. संपत्तीच्या विनि- योजनाचा आधीकार हा जरी समितीचा दिव्या गेला तरी त्याचा वापर मात्र गरिबोशाही होईल. कारण त्यालाही आवश्यक असणाऱ्या ज्ञानाची माहिती या वर्गाला असले, समितीचा या संपत्तीच्या सांभाळव्याचा आधीकार जरी असला तरी समितीची या संपत्तीतून केवळ आपल्या किमान गरजा भागव्याच्या व उर्वरित संपत्तीचा वापरच गरिबोशाहीय केला जावा.

ग्रांथींनी विद्यवस्त संकल्पना ही आपल्या ग्रंथ, लेख व भाषणांतून प्रयोग केला व हा शब्द आत्मीय जनप्रामाण्यत विद्यवस्त्या प्रयत्न केला. 1909 साली. ग्रांथींनी 'हिंद स्वराज्य', 'Indiam Home Rule' या पुस्तकात सर्वप्रथम वापर केला. 1916 साली बनारस हिंदू विश्वविद्यालय त्यांनी उद्घाटनपर आपण करताना या शब्दाचा पुनर्प्रार केला. या भाषणातून त्यांनी राजे, महाराजेना अखण केले. संस्थानिकांनी राजे महाराजे, यांनी इत्यादींसाठी संपत्तीचा वापर विद्यवस्त म्हणून समाजकुल्यासाठी करावा. आपल्या अंगावरील अमूषणे, उचा वरुणे, राणे यांचा वापरच दंडासाठी, समाजासाठी क करावा. संस्थानिकांनी आपल्या जवळील संपत्तीचा वापर हा निष्क्रिय कार्यच करू नये. तर तिची उधळपट्टी करू नये. ज्या या संपत्तीवर शेतकऱ्यांचे, कामगारांचे सुद्धा नितकला परमज आहे, हेही आहे.

1930 लाठी मिशनच्या सत्याग्रहाच्या वेळी
 गांधीजी आपल्या भाषणात भारतीय संस्कृतीमध्ये
 स्वातंत्र्य चळवळीस आड येणाऱ्या वर्गामध्ये शब्दावली अर्थ
 विधीसंपन्न खरी नीतिमुळे भारतीय समाजात अल्पांश
 भांडवलदार, वृत्तान्त वर्ग, संपन्नवर्ग, वीजवर्ग उद्योगी
 आता येतो. आणो गांधींच्या मते "एवढा समाजाच्या
 सोप्यांना मिळवूकरीना जवाहरदास आहे. देशातील
 हजारो लोकांनी येथे येथे असून पाहिल्यात जीवन
 जगत मलताली. खूप काही गोड्यांनी येथे मलमात
 जीवन जगणे योग्य नाही ही जावना त्यांच्यात किमती
 पण या वर्गाचा पाठिंबा सुद्धा स्वातंत्र्य चळवळीला
 मिळवणे आवश्यक आहे. त्यासाठी गांधीजी जपान-
 मध्ये गेले 'सामुगई' लोकांचे उदाहरण दाखिले. जपानमध्ये
 सामुगई ही धूनवर्ग आपल्या कुडीत लंपलीचा वापर
 समाजातिला शोषण करत आले.

गांधींच्या मते - विश्वस्त म्हणून मूर्खीकृत वजा-
 वनाला काही महत्त्वाची कार्ये पाह पाडवे जागतात त्यात
 शेतकरीवर्ग आताच्या जात मलमेला कट्टर उरणे,
 काळ्यातदारिता कामगारांचा विकार, लोड्यांचा अर्थमांती
 प्रतीता, मूर्खालाही शाब्द, लोड्यांच्या स्वच्छता वसुलेन्य-
 यत्नी काळजी घ्यावी लागते, शुद्ध पाण्यासाठी विहीर
 लकी खोदणे, स्वतासाठी वसुलेन्यता, इमाली या
 शाब्दालाही, स्वताला मालाही दिव्या जाव्यात. अशा
 प्रकारची मूर्खी विश्वस्त म्हणून भांडवलदार, शिमाती
 व्यावसायी आहे

भांडवलदारांनी या लंपलीचा वापर मनलेला
 न ठेवता जनता या वर्गाचा स्वयं चळवळीत

नाहीत
 लोकांचे
 व लिहिले
 हंगामी
 आग्रह
 हा शा
 दाखला
 10 त्या
 2) आ
 शान
 कार्य
 हे आ
 समता
 गांधी
 प्रत्ये
 भागा
 किती
 भागा
 दिने
 असे
 पचन
 गरजे
 मते
 लशा
 निधी
 गरजा

नाथिम. त्यामुळे जेव्हा उद्धरणे व अशा अर्थाने लोकांच्या शैलीशी मेलवून पाहणे करावे आणि व लोकांच्या पुढे उद्धरणे, 1935 लाही भारतीय संघाच्या संविधानाचे अधिक कर लावण्याचा आग्रह घेऊन आला. गांधीजींनी मते. संपत्तीचा वाट्या हा शब्दाकडे असल्या पाहिजे. या चर्चेचा मते संपत्तीचा वाट्या वेगवेगळे असल्या तसे दुहेरी मुद्दाला लागू होई. 1) त्या संपत्तीचा वेगवेगळे अर्थही वापर होणे नाही. 2) आर्थिक व सामाजिक संपत्तीचा वाट्यामुळे वाट्यादाराने निष्क्रीयता निर्माण होईल.

1940 मध्ये गांधीजींनी त्यांच्या विवेकसंश्लेषणात कार्यक्रमात स्वसमाजात स्वातंत्र्य आणि आर्थिक अधिकार हे आर्थिक समता आहे विवेक संकल्पनेची व्याख्या ही आर्थिक समताच आहे. संपत्तीचे समाजात समान वाटप होणे आवश्यक आहे. गांधीजींनी मते आर्थिक समता म्हणजे समान वाटप. म्हणजेच पुढे आम्हा स्वशासक, नैतिक किंवा कृत्रिम अशा गरजा आणविल्या तशी अल्पसंख्येच्या मिळणे आवश्यक आहे किंवा कोणत्याही वस्तू या त्यांच्या कृत्रिम स्वसंपत्तीचा गरजा आणविल्या तशी दिव्या जाल्यात मालाची गांधीजींनी 1944-45 च्या दिवशी आहे. उदा. पंचायती राजाची पंचनक्षत्रांमत्ता जर कधी असेल तर त्यांना कमिनिझमच्या जल पंचायतीच्या व्यक्ती पंचनक्षत्रांची जास्त असेल तर जल अन्न शिजवणे लागते गरजेपुरती संपत्ती पुढे जाणे जाऊ शकते. यासाठी गांधीजींनी मते. संपूर्ण समाजाची पुनर्रचना आवश्यक आहे असे वाटत लक्षात घ्यावे आहे पण आवश्यक नाही. यालाही पुढे कल्पना मिळवण्याची आवश्यकता आहे. त्याचप्रमाणे व्यक्तींनी आपल्या गरजा मर्यादित ठेवाव्यात. योग्यतेने घ्यावे.

पंतू समाजाच्या नाजूक कामाची प्राक्रिया हीच च्या मागणी
करत नये. काळ त्याचे दोन वाड्यापरिणाम होतात. ①
सामाजिक संपत्ती आहे तो वर्ग मळ होतो. ② त्या मागणी लागू
संपत्ती संपोषणाने संपणाने ज्ञान अलगाय ही वर्गही मळ होतो ज्या
आडवाळदार वर्गाचे उपादन शाळास या संपत्तीची विवेका
कृता येणार नाही. या संपत्ती इतर बुद्धीमान नसल्या
लोकांच्या हातात जाऊन त्यामुळे राज्याचे नुकसान होईल
म्हणून अ हा वर्ग आणि ही संपत्ती वेगळी अलावेस
पण या संपत्तीवर त्याची विश्वस्त म्हणून लक्ष अलावा
काळ या संपत्तीचा वापर खूप वेळ पंधरूण समाजाच्या
विकासासाठी करावा पंतू या विवेकाने समाजाचे संपत्तीने
मूर्त रूप देण्यासाठी आडवाळदार वर्गाचे हृदय परिवर्तन करणे
आवश्यक असते गांधींच्या मते पुणेक येऊन त्या पुणेच्या
अर्थ असतो आणि या पुणेच्या राज्या विवेकी केव्हा
तो खाली घालून देईल पंतू गांधींच्या मते सर्व विद्यार्थी
मागणी उपान केव्हाही आडवाळदार विवेकी लासितात वर्ग
लेकत नसत तर अलावेस आहेसक स आडवाळदार आणि लासितात
कायदेशीर या राज्याचा स्विकार करावा म्हणजे गरिबी, भूमी
होत मग गांधी या आडवाळदार ^{लापर} लक्ष्य करत नये काळ या
दुर्लभ घटकाने सहकार केव्हा मुळे संपत्ती निमित्त वेग
पंतू या गरिब घटकाने वारंवार विवेकी करत लुद्धा
आडवाळदार मान्य करित नसत तट कामां राने उत्पादनाचे कर्त
काम थांबवणे आवश्यक असते काळ सामाज्य मानलात लुद्धा
या अलावेस लासितात असते आणि तेव्हा सामाज्य थांबल्या
सामाज्याची जाणीव होईल वेळ नये गरिबी सदा
कल्याण लया होईल. विश्वस्त वृत्तीमध्ये काळ्या
कोनने उत्पादन केव्हाचे लोकांची सांगतात उत्पादनाचे

ले नौतिक विकल्प सोचनाम उदा. काळ्यान्धानीत उपादन
 हे काळ्यानदाकाच्या मताने. लगेतनुसार करमा येनाए नाही.
 म्हणजेच समानाच्या गरजा विनासाल हेवूनच काळ्यान-
 दागंती उपादन करवे. आनी काळ्यानदार जए समानाधिकार्या
 गरजासिमुख उपादन करिते जलेन लए शालनोने ही काळ्यानदादी
 स्वलाडे हेवून उपादन करवे. तसेच जागिति दाशंन्या
 नमोनी काहुन घेवून त्या मुमीहिमांनो वाटाव्यात, व या वदल्यात
 गुड्यान भरपाई वेगरे हेवूनचे काळ्य. गुड्यान भरपाई पोदी
 शासकीय निजोरीनी उपाक्यही होईल.

गांधीच्या मते. सपत्नी घेना येईल पण
 बुद्धीमत्ता काहुन घेना नाहि त्या सति बुद्धीमतेने सामाजीक
 करणे आवश्यक आहे. ^{येना} व गांधीना भावाकतीमि असा
 नापर्ये आहे की. सपत्नीना. बुद्धीमतेना वापर ए
 व्यापक सामाजिकत्वालाही करवा. यामुळे सामाजान
 सामाजिक समता निर्मिती होईल. सपत्नी ही सामाजिक्या
 काळी न्हाकेळ. मंगुसे शोकन होनाए नाही अन्व्यापहोनाए
 नाही. काळ्यानसार - अमशाल वाद उडुजंकराए नाही
 सवशिं अपापनां विकल्प होईल अर्वाच्या बुद्धीमतेना
 लान सवशिं विकल्प म्हणजेच जावेथयल्या मासिक
 सो जावपने आत्माप । जो नो. वांछीमि ले ले लावे।
 यामुळे सामाजान विश्वस्त वृत्ती सध निर्मिती होईल.

गांधी विचारने कल्पनापय -

म. गांधीच्या सर्व
 विचारसरणीत नौतिकतेना विशेष महत्व आहे. त्याच्या
 विचारात सामाजिक्या व्यापक कल्पानात नौतिकतेना आधार होना
 पवून या नव्या मार्गिक युगात, सधेनडल्या युगात त्यांच्या

परंतु आज्ञा तथा जागृति की कृपातः प्रमाण स्वदेशीय संकल्पना
 मोक्षार्थ निर्धारण है। गांधी स्वदेशीय मूल सामान्य मानसिकता
 गरीबों को जागृत करने का प्रयत्न करता है। परंतु आज्ञा स्वदेशीय अर्थ
 वृद्धि का है। इनके परिणाम निर्माण होने का चैतन्य वस्तु
 न ही वापस आया। देशीय चैतन्य वस्तु वापस की
 गयी है। आज्ञा स्वदेशीय चक्रवर्ती प्रणाली का केवल
 मध्यम वर्ग नहीं है। किंतु कुल जनता के साथ है।
 मानव समाज की न सामान्य चैतन्य वस्तु विकास की
 अपेक्षा आज्ञा स्वदेशीय संकल्पने मूल के नीचे है।
 मानव शक्ति मूल गरीबों का अर्थ वृद्धि का है।
 प्राथमिकी व गांधी विचार को मध्यम वर्ग के

गांधी आज्ञा विचार स्वदेशीय संकल्पने मूल
 स्व विवेक का एक अन्तर्गत कल्पना। गांधीय चैतन्य
 मूल संकल्पने का परिणाम व्यापक विवेकवाने होगा। आज्ञा
 मूल परिणाम के प्राथमिकी व लक्ष्य 2000 ई. तक
 मूल समाज के चैतन्य संस्कृति मूल उन्नतता का
 प्रयत्न व लक्ष्य व गांधी विचार ही आज्ञा का अंतर्गत ही
 शक्ति का है। सामान्य मानसिकता विकास की लक्ष्य ही
 गांधी विचार मूल मानव

- 1) ग्रामीण विकास लेखी गांधीय संकल्पना
- 2) स्वदेशीय लेखी गांधीय चैतन्य
- 3) विवेक मूल संकल्पने लेखी गांधी विचार की शक्ति उदा